

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Кафедра германських і східних мов та методики їх навчання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять та організації самостійної й індивідуальної роботи
з навчальної дисципліни

ВК 05 «Історія мови (китайська мова)»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Спеціальність: 014.029 Середня освіта Інші мови (китайська) та зарубіжна
література

Рік навчання: другий

Укладач:

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри
германських і східних мов
та методики їх навчання
Стрига Елеонора Вячеславівна

УДК: 37.02: 81'35+811.581

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 27 листопада 2025 року)

Укладач: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германських і східних мов та методики їх навчання Е. В. Стрига

Рецензенти: Т. М. Яблонська – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри «Іноземні мови та переклад» Одеського національного морського університету;

Н. О. Оськіна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри германських і східних мов та методики їх навчання Університету Ушинського.

Стрига Е. В. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної й індивідуальної роботи з навчальної дисципліни ВК 06 «Історія мови (китайська мова)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня 2-го року навчання спеціальності «014.029 Середня освіта Інші мови (китайська) та зарубіжна література». Одеса : Університет Ушинського. 2025. 31 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної й індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Історія мови (китайська мова)» містять навчально-тематичний план практичних занять, завдання до практичних занять, питання для обговорювання, завдання для самостійного опрацювання, методичні рекомендації щодо їх виконання, систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю з поясненнями, список рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	6
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ.....	10
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ.....	20
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ.....	23
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	30

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна ВК 05 «Історія мови (китайська мова)» є вибірковою дисципліною для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014.029 Середня освіта Інші мови (китайська) та зарубіжна література.

Навчальний курс розрахований на 120 годин і вивчається в третьому семестрі бакалаврату. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., індивідуальні завдання – 10 год., самостійна робота – 70 год.

Мета навчальної дисципліни: надати знання здобувачам про ключові етапи розвитку китайської мови в синхронному та діяхронному аспектах, окреслити історичні процеси, що зумовили її сучасний стан, визначити шляхи формування специфічних мовних рис; употужнити підготовку майбутніх вчителів шляхом формування знань своєї основи задля коректної інтерпретації явищ сучасної китайської мови: її ієрогліфіку, фонетичну будову, тональність, граматичні форми, структуру її словникового запасу.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Історія мови (китайська мова)» здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Вступ до мовознавства», «Практична фонетика (китайська мова)», «Практика усного та писемного мовлення (китайська мова)».

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Мета: сприяти побудові індивідуальних освітніх траєкторій, офіційному визнанню набутого досвіду та досягнень здобувачів і забезпечити ефективний розподіл їхнього навчального навантаження.

Очікувані результати вивчення дисципліни:

- **знати:** основні поняття і терміни навчальної дисципліни; періодизацію історії китайської мови; важливіші письмові пам'ятки давньокитайської, середньокитайської, новокитайської та сучасної китайської мов; основні особливості розвитку китайської мови в галузі: ієрогліфіки, фонетики, граматики, лексики; основні джерела поповнення словникового запасу;
- **уміти:** обґрунтовувати певні мовні явища та встановлювати між ними історичні зв'язки; аналізувати письмові пам'ятки китайської мови; проводити

етимологічний аналіз слів; проводити лінгвістичний аналіз вибраних китайськомовних текстів.

Здобувачі, які використовують ІІІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ІІІ у роботі.
- пояснити як саме ІІІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків).
- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ІІІ і в яких аспектах вносено власні корективи

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Історія мови (китайська мова)».

Міждисциплінарні зв'язки: «Вступ до мовознавства», «Практика усного та писемного мовлення (китайська мова)», «Лінгвокраїнознавство (китайська мова)», «Історія літератури (китайська мова)», «Історія зарубіжної літератури».

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси;
- у випадках, коли здобувач освіти бездумно використовує контент ІІІ, не докладаючи зусиль для його аналізу, викладач не зараховує (оцінка 0) роботу, з дозволом повторного виконання завдання.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Історія мови (китайська мова)» проводяться в формах: обговорень, дискусій, виконання практичних завдань та презентації результатів самостійної та індивідуальної науково-дослідної роботи. Вони спрямовані на формування у здобувачів цілісного уявлення про етапи становлення, розвиток та еволюцію англійської мови від докласичного до сучасного періоду. Під час занять доцільно поєднувати теоретичний матеріал з практичними завданнями аналітичного характеру, що сприяють розвитку навичок порівняльного аналізу мовних явищ різних історичних епох. Викладачеві рекомендується використовувати автентичні тексти, хронологічні таблиці, схеми, історичні карти та мультимедійні ресурси для наочного представлення матеріалу. Особливу увагу слід приділяти роботі з етимологічними словниками, перекладу та тлумаченню текстів різних періодів, виявленню змін у фонетиці, лексиці, граматиці та синтаксисі. Важливим є організація дискусій, обговорень, коментованого читання, що стимулюють пізнавальну активність здобувачів і розвивають навички критичного мислення. Рекомендовано застосовувати інтерактивні методи навчання — аналіз відеоматеріалів, практичних методів, створення та розв’язання проблемних ситуацій, робота з довідковими та інформаційно-методичними джерелами. Ефективність практичних занять забезпечується систематичним контролем, рефлексією та оцінюванням рівня засвоєння матеріалу, що формує у здобувачів здатність до самостійної наукової діяльності.

Крім того, здобувачі мають дотримуватися академічної доброчесності, виявляти ініціативу, відповідальність і творчий підхід. Активна участь на практичних заняттях, виконання самостійної роботи та індивідуальних науково-дослідницьких завдань є обов’язковою умовою.

Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми Форма заняття	Кількість годин
		Денна
1.	<i>Семінар-практикум:</i> «Застосування порівняльно-історичного методу та елементів його реалізації у роботі з етимологічним словником. Визначення місця китайської мови серед інших мов світу».	2
2.	<i>Обговорення:</i> «Вплив буддизму на розвиток лексики та стилістики китайської мови».	2
3.	<i>Обмін думками:</i> «Діалектна мозаїка китайської мови у її історичному розвитку».	2
4.	<i>Вирішення практичних завдань:</i> «Китайська каліграфія як мистецтво».	2
5.	<i>Обговорення:</i> «Історичний контекст розвитку давньокитайської мови».	2
6.	<i>Семінар-практикум:</i> «Особливості давньокитайської мови у докласичний, класичний та пізній періоди».	2
7.	<i>Семінар-практикум:</i> «Історичні умови розвитку середньокитайської мови та її особливості».	2
8.	<i>Семінар-практикум:</i> «Історичне підґрунтя розвитку новокитайської мови та її особливості».	2
9.	<i>Обмін думками:</i> «Становлення національної мови Китаю».	2
10.	<i>Презентація доповідей:</i> «Китайська мова: історія і сучасність».	2
	Разом:	20

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувачів вищої освіти при вивченні дисципліни «Історія мови (китайська мова)» є важливою складовою освітнього процесу та передбачає формування умінь самостійного здобуття знань, аналізу мовних явищ та систематизації інформації. Здобувачам рекомендується планувати роботу з урахуванням тематики дисципліни, розподіляючи завдання на етапи: ознайомлення з літературою, робота з першоджерелами, виконання практичних завдань, підготовка доповідей та презентацій. Для ефективної самостійної роботи доцільно використовувати наукові статті, етимологічні словники, хронологічні таблиці та цифрові ресурси, що ілюструють етапи розвитку китайської мови. Важливо поєднувати читання, аналіз текстів різних епох, виконання вправ на фонетичні, лексичні та граматичні особливості мови. Рекомендується вести конспекти, узагальнювати отриману інформацію у таблицях та схемах, що сприяє розвитку критичного мислення та аналітичних навичок. Систематичний контроль результатів самостійної роботи через обговорення та виконання відповідних завдань дозволяє здобувачам оцінити власні досягнення та покращити успішність у навчанні.

Консультативна допомога здобувачу надається у таких формах:

- особиста зустріч викладача і здобувача за графіком консультацій (Понеділок 14.30-15.30; Вівторок 14.30-15.30);
- листування за допомогою електронної пошти (eleonorastriga@gmail.com);
- відеозустріч, аудіоспілкування або чат консультації, за домовленістю з ініціативи здобувача (-ів) вищої освіти, індивідуальні – Viber (+38-098-40-30-985), Teams 365 в робочі дні.

Розподіл годин самостійної роботи здобувачів

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин	Форми контролю
		Денна	
1.	Історія китайської мови: труднощі періодизації. Місце китайської мови в класифікації мов світу.	6	Індивідуальна, групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань, залік
2.	Внесок буддизму у лексичне і стилістичне вдосконалення китайської мови.	6	
3.	Діалекти китайської мови та їх історичний розвиток.	6	
4.	Китайська каліграфія: естетика, цінність, філософія.	6	
5.	Передумови розвитку давньокитайської мови.	8	
6.	Фонетичні, лексичні та граматичні характеристики давньокитайської мови.	8	
7.	Передумови розвитку середньокитайської мови.	8	
8.	Фонетичні, лексичні та граматичні характеристики середньокитайської мови.	8	
9.	Історичний контекст новокитайської мови та її лінгвістичні особливості.	8	
10.	Сучасна китайська мова (1919 рік – понині): історичний та лінгвістичний стан.	6	
	Усього:	70	

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Практичне заняття №1. *Семінар-практикум:* «Застосування порівняльно-історичного методу та елементів його реалізації у роботі з етимологічним словником. Визначення місця китайської мови серед інших мов світу». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Що таке порівняльно-історичний метод у лінгвістиці і які його основні принципи?
2. Яким чином порівняльно-історичний метод використовується при роботі з етимологічним словником?
3. Які етапи етимологічного аналізу слова можна виділити під час застосування цього методу?
4. Як за допомогою порівняльно-історичного методу визначається родинна приналежність мови?
5. Які особливості китайської мови слід враховувати при її порівнянні з іншими мовами світу?
6. Які приклади етимологічних зв'язків китайських слів із словами інших мов можуть ілюструвати місце китайської мови у світовій мовній системі?

Завдання.

Порівняльний аналіз мов

Складіть коротку таблицю з 5–7 мов світу, включаючи китайську, та визначте їхню мовну сім'ю та основні фонетико-граматичні особливості.

На основі таблиці обґрунтуйте, яке місце китайська мова займає серед інших мов світу.

Додатково: проаналізуйте, які елементи китайської мови ускладнюють або спрощують її порівняння з іншими мовами.

Поясніть, які елементи китайської мови ускладнюють або спрощують її порівняння з іншими мовами.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте матеріали про порівняльно-історичний метод у лінгвістиці та його застосування у східному мовознавстві.
2. Визначте місце китайської мови серед інших мов світу (зокрема в межах сино-тибетської мовної родини).

3. За допомогою етимологічного словника китайської мови оберіть 3–5 слів (наприклад: 山 *shān* — гора, 水 *shuǐ* — вода, 火 *huǒ* — вогонь) і проаналізуйте:

- походження слова;
- зміни у значенні чи формі протягом історії;
- можливі споріднені форми в інших мовах (якщо є).

4. Зробіть висновок (200 слів) про значення порівняльно-історичного методу для вивчення розвитку китайської мови.

Практичне заняття №2. Обговорення: «Вплив буддизму на розвиток лексики та стилістики китайської мови». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Яким чином буддизм потрапив до Китаю і в які історичні періоди це відбулося?
2. Як переклади буддійських текстів вплинули на появу нових слів та термінів у китайській мові?
3. Які стилістичні особливості китайської мови були сформовані під впливом буддійської літератури?
4. Яким чином буддійська термінологія інтегрувалася у повсякденну китайську лексику?
5. Чи можна відзначити зміни в граматичних або синтаксичних конструкціях під впливом буддійських текстів?
6. Які приклади сучасної китайської мови демонструють сліди буддійського впливу на лексику та стиль?

Завдання.

Оберіть 5–7 китайських слів, що походять із буддійської термінології (наприклад, 釋, 菩薩, 涅槃).

Визначте їхнє первісне значення в санскриті та сучасне значення в китайській мові. Поясніть, як переклад буддійських текстів сприяв появі цих слів у китайській лексиці.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте матеріали з історії поширення буддизму в Китаї (I–V ст. н.е.) та його впливу на культуру й мову.

Наведіть приклади 5–7 буддійських запозичень у китайській мові (наприклад: 佛 *fó* – Будда, 菩薩 *púsà* – бодгісаттва, 因果 *yīnguǒ* – карма, 涅槃 *nièrán* – нірвана тощо). Поясніть їхнє походження, значення та роль у формуванні китайської духовної лексики.

Підготуйте короткий аналіз (250-300 слів) про те, як буддійські тексти та переклади сприяли розвитку стилістики китайської писемної мови (особливо в період Східної Хань — Тан).

Практичне заняття №3. *Обмін думками:* «Діалектна мозаїка китайської мови у її історичному розвитку». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Які основні діалектні групи китайської мови існують сьогодні, і як вони історично формувалися?
2. Як географічні та соціальні фактори впливали на розвиток діалектів у різних регіонах Китаю?
3. Які фонетичні, лексичні та граматичні особливості виділяють окремі діалекти китайської мови?
4. Яку роль відігравала писемна китайська мова у збереженні єдності мови серед численних діалектів?
5. Як вплив інших мов та культур (наприклад, монгольської, тибетської) відобразився у діалектній мозаїці?
6. Які сучасні тенденції розвитку діалектів і як вони впливають на стандартизацію китайської мови?

Завдання.

Історичне дослідження

Визначте, як історичні події (міграції, адміністративні реформи, культурні наслідки) впливали на формування конкретного діалекту.

Підготуйте короткий звіт із прикладами слів або висловів, що демонструють вплив історичних процесів на розвиток діалекту.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте матеріали з теми «Основні діалектні групи китайської мови» (північна, у, сян, мін, юе, хакка, гань тощо).
2. Створіть схематичну таблицю або карту, у якій відобразіть:
 - назву кожного основного діалекту;
 - історичний ареал поширення;
 - приклади фонетичних або лексичних відмінностей;
 - зв'язок діалекту з історичним розвитком китайської мови.
3. Підготуйте короткий аналітичний коментар (250-300 слів) про роль діалектів у формуванні стандартної китайської мови (*путунхуа*) та про те, як історичні міграції сприяли мовному розмаїттю Китаю.

Практичне заняття №4. *Вирішення практичних завдань:* «Китайська каліграфія як мистецтво». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Які основні історичні етапи розвитку китайської каліграфії можна виділити?
2. Які стилі каліграфії існують у китайській традиції, і чим вони відрізняються один від одного?
3. Які інструменти та матеріали традиційно використовуються для створення китайської каліграфії?
4. Як каліграфія поєднує у собі естетику, духовність та письмову практику?
5. Яку роль каліграфія відіграє у формуванні національної культурної ідентичності Китаю?
6. Які сучасні тенденції розвитку китайської каліграфії та її інтеграція в сучасне мистецтво?

Завдання.

Оберіть приклад твору китайської каліграфії (з історичного або сучасного періоду).

Визначте стиль каліграфії (наприклад, сяошу, кайшу, цаошу).

Проаналізуйте характерні риси: форму ієрогліфів, ритм написання, товщину ліній, композицію.

Спробуйте написати 5–7 простих китайських ієрогліфів у обраному стилі каліграфії (наприклад, кайшу).

Оцініть власну роботу за критеріями: пропорції, ритм, виразність ліній, загальне враження.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте матеріали з історії становлення китайської каліграфії — від написів на кістках (*jiǎgǔwén*) до сучасних шрифтів (*kǎishū, xíngshū, cǎoshū*).
2. Створіть таблицю або коротку схему, у якій зазначте:
 - основні стилі каліграфії;
 - їхні характерні ознаки;
 - видатних майстрів, які їх розвивали.
3. Підготуйте коротке повідомлення (250-300 слів) на тему:
«Китайська каліграфія як відображення філософії та духовності китайського народу».

Практичне заняття №5. Обговорення: «Історичний контекст розвитку давньокитайської мови». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Які основні історичні періоди виділяють у розвитку давньокитайської мови?
2. Які соціальні та політичні фактори впливали на формування давньокитайської мови?
3. Яку роль відігравали різні діалекти та регіональні особливості у давньокитайській мові?
4. Як зовнішні контакти (торгівля, війни, культурні обміни) впливали на лексику та граматику давньокитайської мови?
5. Які письмові пам'ятки найкраще відображають історичний контекст розвитку давньокитайської мови?

Завдання.

Оберіть фрагмент давньокитайського тексту (наприклад, «Ши цзин» або «Шуцзін»). Визначте основні лексичні та граматичні особливості тексту. Поясніть, як ці особливості відображають історичний та соціальний контекст того часу. Складіть таблицю основних етапів розвитку давньокитайської мови.

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомтеся з історичними етапами становлення давньокитайської мови (приблизно XI–III ст. до н.е.) у період династій Шан та Чжоу.

2. Визначте, як політичні події, релігійні уявлення та соціальна структура суспільства вплинули на розвиток лексики, граматики та писемності того часу.
3. Підготуйте коротку таблицю або схему, де вкажіть:
 - історичний період;
 - ключові події;
 - мовні особливості;
 - приклади архаїчних слів або ієрогліфів.
4. Напишіть аналітичний коментар (250-300 слів) на тему:
«Як історичне середовище династій Шан і Чжоу сформувало основи давньокитайської мови».

Практичне заняття №6. Семінар-практикум: «Особливості давньокитайської мови у докласичний, класичний та пізній періоди». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Які основні риси давньокитайської мови у докласичний період?
2. Які відмінності між докласичним і класичним періодами у фонетиці, лексиці та граматиці?
3. Які характерні риси класичної китайської мови проявляються у літературних та офіційних текстах?
4. Як пізній період давньокитайської мови відрізняється від попередніх у синтаксисі та стилі?
5. Які фактори впливали на зміни мови у пізній період (соціальні, політичні, культурні)?
6. Які письмові пам'ятки або тексти найкраще ілюструють особливості кожного періоду?

Завдання.

Оберіть короткі уривки текстів із трьох періодів давньокитайської мови (докласичний, класичний, пізній).

Визначте особливості лексики, граматики та синтаксису кожного уривку.

Складіть таблицю порівняння, де зазначте спільні риси та відмінності між періодами.

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомтеся з поділом давньокитайської мови на три основні періоди:
 - докласичний (приблизно XI–VIII ст. до н.е. — доба Шан і Західна Чжоу);
 - класичний (VII–III ст. до н.е. — доба Конфуція, твори «Лунь юй», «Мо-цзи» тощо);
 - пізній (III–I ст. до н.е. — перехід до середньокитайської мови).

2. Створіть порівняльну таблицю, у якій зазначте для кожного періоду:
 - історичний контекст;
 - основні джерела письмових пам'яток;
 - фонетичні, граматичні та лексичні особливості;
 - приклади слів або висловів.
3. Підготуйте висновок (250-300 слів) про загальні тенденції розвитку давньокитайської мови та її вплив на подальші історичні етапи мовного розвитку.

Практичне заняття №7. Семінар-практикум: «Історичні умови розвитку середньокитайської мови та її особливості». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Які хронологічні межі охоплює період середньокитайської мови?
2. Які соціальні та політичні фактори впливали на розвиток середньокитайської мови?
3. Як розвиток писемності та поширення конфуціанських текстів вплинули на стандартизацію мови?
4. Які зміни у фонетиці та тональній системі відбулися у середньокитайський період?
5. Які зміни у лексиці та граматиці відбулися між раннім, середнім і пізнім періодами?
6. Як культурні контакти з сусідніми народами (наприклад, тюркськими, монгольськими) відобразилися у лексиці та стилі мови?
7. Які письмові пам'ятки найкраще ілюструють мовні особливості середньокитайської мови та її історичний контекст?

Завдання.

Оберіть фрагмент середньокитайського тексту (наприклад, «Танських поетів»). Визначте фонетичні, лексичні та граматичні особливості тексту. Поясніть, як ці особливості відображають історичні та культурні умови того часу.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте матеріали про історичний період Східна Хань – Суй – Тан (II–X ст.), коли сформувалася середньокитайська мова.
2. Визначте ключові історичні чинники, що вплинули на її становлення (розвиток освіти, буддистські переклади, централізація влади, поява римованих словників).
3. Створіть таблицю, у якій подайте:
 - період і політичну ситуацію;

- особливості фонетики (тональність, зміна приголосних);
- граматичні новації;
- лексичні зміни (запозичення, нові терміни);
- основні писемні пам'ятки.

4. Напишіть висновок (250-300 слів) про значення середньокитайської мови в історії китайського мовлення та її роль як перехідної ланки між давньокитайською й новокитайською мовами.

Практичне заняття №8. Семінар-практикум: «Історичне підгрунтя розвитку новокитайської мови та її особливості». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Які історичні процеси сприяли формуванню новокитайської мови?
2. Які зміни у фонетиці та тональній системі відбулися під час переходу до новокитайської мови?
3. Як зміни в граматиці та синтаксисі вплинули на розвиток новокитайської мови?
4. Які соціальні та культурні фактори впливали на стандартизацію мови в новокитайський період?
5. Які письмові та літературні пам'ятки найкраще відображають особливості новокитайської мови?
6. Які відмінності між новокитайською мовою та середньокитайською у лексичному та стилістичному плані?

Завдання.

Обравши будь-який уривок із оригінального тексту означеного періоду, визначте його лексичні та граматичні особливості.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте матеріали про період Мін–Цін (XIV–XIX ст.) — час переходу від середньокитайської до новокитайської мови.
2. Визначте соціально-історичні чинники, що вплинули на розвиток мови: політична централізація, поява друкованих текстів, розвиток освіти, контакт із західними культурами.
3. Створіть таблицю, у якій подайте:
 - історичний етап;
 - основні мовні зміни (фонетичні, граматичні, лексичні);
 - приклади типових мовних явищ;
 - культурно-освітні впливи.

4. Підготуйте висновок (250-300 слів) про значення новокитайської мови в історії китайського мовлення та її вплив на формування сучасної стандартної мови (*путунхуа*).

Практичне заняття №9. Обмін думками: «Становлення національної мови Китаю». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Які історичні та соціальні фактори сприяли формуванню національної мови Китаю?
2. Яку роль відігравали реформи кінця XIX – початку XX століття у стандартизації китайської мови?
3. Коли та за якими принципами була утворена *путунхуа*?
4. Що таке система *пін'їнь*? Коли та яким документом вона була впроваджена?
5. Що таке система «нової стандартної вимови» і коли вона була впроваджена?

Завдання.

Обравши будь-який аспект сучасної китайської мови прослідкуйте його генезу, починаючи з часів давньокитайської мови до сьогодення. Проілюструйте свою відповідь прикладами із письмових джерел.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте матеріали про мовну ситуацію в Китаї у XIX–XX ст., реформи письма, освітні зміни та мовну політику після утворення Китайської Народної Республіки.
2. Визначте основні етапи становлення національної мови — від літературної мови *байхуа* до формування стандарту *путунхуа*.
3. Створіть таблицю або схему, де відобразить:
 - історичний період;
 - провідні мовні тенденції;
 - культурні чи політичні чинники;
 - ключові постаті або події, пов'язані з реформуванням мови.
4. Напишіть висновок (250-300 слів) на тему:
«Становлення путунхуа як національної мови Китаю: історичні передумови та значення для культурної єдності країни».

Практичне заняття №10. Презентація доповідей: «Китайська мова: історія і сучасність». (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Як історичні етапи розвитку китайської мови (давньокитайська, середньокитайська, новокитайська) вплинули на формування сучасної мовної системи?
2. Яким чином реформи письма та впровадження *путунхуа* сприяли мовній єдності сучасного Китаю?
3. Які основні виклики стоять перед китайською мовою сьогодні у зв'язку з глобалізацією, розвитком технологій та впливом англійської мови?
4. Аналіз й обговорення доповідей.

Завдання.

Прослухайте доповідь одногрупника. Визначте її сильні та слабкі сторони (зміст, форма, подача матеріалу тощо). Обґрунтуйте свою позицію логічними аргументами. Підтримуйте конструктивний діалог з учасниками обговорення.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте матеріали про історичні періоди розвитку китайської мови — давньокитайський, середньокитайський, новокитайський та сучасний етап.
2. Складіть порівняльну таблицю, у якій зазначте:
 - історичний період;
 - головні мовні особливості (фонетика, граматики, лексика);
 - соціально-культурні чинники, що впливали на мову;
 - значення кожного етапу для формування сучасної китайської мови.
3. Підготуйте короткий аналітичний коментар (250-300 слів) на тему:
«Безперервність і зміни у розвитку китайської мови: від давнини до сьогодення».

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

Відповідно до навчального плану дисципліни «Історія мови (китайська мова)» кожен здобувач має виконати індивідуальне науково-дослідницьке завдання (ІНДЗ).

Мета ІНДЗ з написання доповіді з презентацією межах вивчення навчальної дисципліни «Історія мови (китайська мова)» полягає у формуванні у здобувачів умінь самостійно аналізувати етапи розвитку китайської мови, виявляти закономірності її історичних змін та розуміти взаємозв'язок між мовними явищами і соціокультурним контекстом. Виконання доповіді спрямоване на розвиток навичок наукового пошуку, роботи з першоджерелами, довідковою та лінгвістичною літературою, а також уміння критично осмислювати отриману інформацію. Підготовка презентації стимулює формування комунікативної компетентності, здатності чітко, логічно та аргументовано представляти результати власного дослідження. У цілому мета постає у поглибленні знань з історії китайської мови та розвитку навичок академічного мовлення, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Основними завданнями ІНДЗ є поглиблення знань здобувачів про основні етапи розвитку китайської мови; формування навичок аналізу історичних мовних змін; розвиток умінь роботи з науковими джерелами; удосконалення навичок академічного письма й усного мовлення; формування вмінь підготовки та представлення наукової доповіді з мультимедійною презентацією.

Критерії оцінювання ІНДЗ з написання доповіді з презентацією передбачають: відповідність змісту темі дослідження; наукову обґрунтованість і логічність викладу матеріалу; уміння аналізувати джерела та робити узагальнення; грамотність, стилістичну точність і мовну коректність; оригінальність і самостійність виконання; якість мультимедійної презентації; чіткість, послідовність і виразність усного представлення результатів дослідження; дотримання вимог оформлення та регламенту виступу.

Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ) (доповідь з презентацією)

Підготувати доповідь з презентацією та виступити на практичному занятті.

№ з/п	Завдання	Кількість годин
1	Доповідь з презентацією (за вибором)	10
	Усього годин	10

Приблизна тематика доповідей

1. Етапи історичного розвитку китайської мови.
2. Фонетичні зміни в давньокитайській мові.
3. Середньокитайська мова: особливості й значення.
4. Розвиток тональної системи китайської мови.
5. Діалектне розмаїття Китаю та його історичні витоки.
6. Виникнення та розвиток мандаринських діалектів.
7. Особливості кантонської мови як діалекту.
8. Міньські діалекти: історичний розвиток.
9. Конфуціанство та його роль у формуванні літературної мови.
10. Мовна ситуація в Китаї епохи Хань.
11. Класична китайська мова (веньянь): історичне значення.
12. Байхуа: формування розмовної писемної мови.
13. Лексичні запозичення в китайській мові.
14. Мова і культура: взаємозв'язок у давньому Китаї.
15. Виникнення словників і граматичних описів у Китаї.
16. Китайська мова та писемність у сусідніх країнах (Японія, Корея, В'єтнам).
17. Мова китайської поезії та прози в історичному аспекті.
18. Вплив західних мов на китайську в Новий час.
19. Запозичення та вплив монгольської мови під час династії Юань.
20. Стандартизація китайської мови: формування путунхуа.
21. Китайська мова в епоху династії Тан: розвиток письма та літератури.
22. Особливості фонетики середньокитайської мови.
23. Історія розвитку китайської граматики.
24. Формування письмової та розмовної мови в епоху Сун.

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;

- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

За умови використання ІІІ, під час презентації практичних завдань, ІІІДЗ, здобувач повинен надати короткий коментар: як саме він використовував ІІІ. Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу?

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи за кожною темою	Бали	Критерії
	0 балів	Відповідь відсутня або не розкриває сутності питання.
Практичне заняття	1-2 бали	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує деякі інформаційно-методичні матеріали, виконує практичне завдання за умови сторонньої допомоги.
	3 бали	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконуючи практичні завдання. Виконане завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	4 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокласники.
Самостійна робота	0 балів	Відповідь відсутня або не розкриває сутності питання.
	1-2 бали	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може

		описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань, наводить приклади, подані у підручнику.
	3-4 бали	Здобувач самостійно відтворює фактичний і теоретичний матеріал, наводить власні приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях, однак не може правильно застосувати знання у нестандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій, однак практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	5 балів	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (доповідь з презентацією) використанням III	0 балів	Завдання не виконано; доповідь не написано. Робота не відповідає темі або є плагіатом.
	1-3 бали	У доповіді не здійснено редагування текстів, згенерованих за допомогою III; не застосовано критичного мислення. Структура, обсяг роботи, змістове наповнення не відповідають вимогам. Наявні граматичні та стилістичні помилки.

		Окреслене у цілому не відображає самостійності та оригінальності виконаного завдання.
	4-6 балів	У доповіді фрагментарно здійснено редагування текстів, згенерованих за допомогою ШІ; не завжди застосовано критичного мислення. Структура, обсяг роботи, змістове наповнення частково відповідають вимогам, має описовий характер, не точно визначено ключові завдання. Частково наявні граматичні та стилістичні помилки. Самостійні та оригінальні думки виконаному завданні представлені фрагментарно.
	7-8 балів	У доповіді здебільшого здійснено редагування текстів, згенерованих за допомогою ШІ та продемонстровано аналіз та редагування згенерованого тексту, що свідчить про критичне ставлення автора до такого роду текстів. Структура, обсяг роботи, змістове наповнення здебільшого відповідають вимогам. Доповідь відповідає предмету дисципліни, демонструє переважно академічність, містить аналіз і узагальнення, визначено ключову проблему, але наявні неточності різного характеру, хронологічні підтвердження, граматики, стилістика тексту. У цілому робота самостійна, у виконаному завданні представлено певні оригінальні думки.
	9-10 балів	У доповіді повністю здійснено редагування текстів, згенерованих за допомогою ШІ та продемонстровано аналіз та редагування згенерованого тексту, що свідчить про високий рівень усвідомленого критичного ставлення автора до такого роду текстів. Структура, обсяг роботи, змістове наповнення

		відповідають вимогам. Робота носить самостійний характер, містить авторську аналітику і узагальнення, прямі і непрямі цитування з посиланнями на основне джерело, включає оперування поняттями. Представлена робота є самостійною та оригінальною, що свідчить про високий рівень відповідальності, розвиненого критичного мислення та сформовані компетентності автора.
--	--	--

Критерії оцінювання підсумкового контролю (залік)

Для навчальної дисципліни «Історія мови (китайська мова)» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), здобувач вищої освіти отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

Здобувач повинен надати короткий коментар: як саме він використовував ІІІ? Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу? (Це дозволяє побачити процес мислення, а не лише результат).

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач демонструє глибокі знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Здобувач уміє пояснити мовні явища та встановлювати між ними історичні зв'язки; аналізувати письмові пам'ятки китайської мови; провести етимологічний аналіз слів та лінгвістичний аналіз вибраних китайськомовних текстів. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім

	розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що здобувач проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 B)	Здобувач добре знає матеріал в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Здобувач припускається незначних помилок: при поясненні мовних явищ та встановленні між ними історичних зв'язків; аналізі письмових пам'яток китайської мови; під час проведення етимологічного аналізу слів та лінгвістичного аналізу вибраних китайськомовних текстів.
Добре (74-81 C)	Здобувач володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або одногрупників. Здобувач припускається помилок: при поясненні мовних явищ та встановленні між ними історичних зв'язків; аналізі письмових пам'яток китайської мови; під час проведення етимологічного аналізу слів та лінгвістичного аналізу вибраних китайськомовних текстів. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Усні відповіді не повні. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей під час пояснення мовних явищ та встановленні між ними історичних зв'язків; аналізі письмових пам'яток китайської мови; під час проведення етимологічного аналізу слів та лінгвістичного аналізу вибраних китайськомовних текстів. Потребує допомоги з боку викладача та підтримки з боку одногрупників.

Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхово опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Виконання практичних завдань формалізоване. Постійно відчуває серйозні труднощі та невпевненість у власних здібностях, потребує систематичної та всебічної викладацької допомоги.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має залишкові знання на рівні упізнавання. Усні відповіді часткові, не обґрунтовані. Припускається грубих помилок і значних неточностей при виконанні практичних завдань.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги програми навчальної дисципліни: не сформовані знання, уміння та навички. Здобувач не накопив бали для заліку та проходить повторне вивчення дисципліни.

Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: індивідуальне опитування, колективна співбесіда, перевірка виконання практичних завдань, індивідуальне навчально-дослідне завдання, залік.

Демонстрування результатів навчання: усні відповіді, дискусія, семінар, робота в команді, індивідуальне навчально-дослідне завдання, обговорення результатів самостійної роботи з використанням/без використання ІІІ.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за результатами поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ)			ІНДЗ	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0–100
Тема 1	0–9	0–90		
Тема 2	0–9			
Тема 3	0–9			
Тема 4	0–9			
Тема 5	0–9			
Тема 6	0–9			
Тема 7	0–9			
Тема 8	0–9			
Тема 9	0–9			
Тема 10	0–9			

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	зараховано
60–63	E	
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Акбудаєв К. Г., Вечоринська Т. В. Історія китайської мови: навч. посіб. для студентів спеціальності 035.06 – філологія (східні мови та літератури (переклад включно)). КНУ ім. Т. Г. Шевченка. 2020. 182 с.
2. Гончаренко О. М., Коломієць Н.В. Основні етапи розвитку китайської ієрогліфічної писемності: навч.-метод. вказівки із вивчення історії китайської мови. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2006. 73 с.
3. Ісаєва Н. С. Жанрова система сяошо (класичний період III-XIX ст.): навч. посіб. Київ : Автореферат, 2008. 206 с.
4. Хрестоматія китайської літератури (від найдавніших часів до III ст.н.е.) / упоряд. Н. В. Коломієць, Я. В. Шекера. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2008. 256 с.
5. Dong H. A History of the Chinese Language. New York: Routledge, 2014. 203 p.
6. The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language / ed. Chan Sin-wai. New York: Routledge, 2016. 829 p.

Допоміжна література

1. Ван Вейжун. Дослідження китайської ієрогліфіки в сучасному науковому дискурсі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 58, том 1, 2022. С. 74-80.
2. Кірносорова Н. А. Китайський ієрогліф: проблема визначення. *Сходознавство*. 2013. № 61. С. 47-54.
3. Кірносорова Н. А. Китайський ієрогліф як художній феномен. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2016. Вип. 83. С. 109-115.
4. Китаєзнавчі дослідження : збірка наукових праць. Т. 2 / гол. ред. В. О. Кіктенко. Київ : Інститут сходознавства ім. А. Кримського НАН України; Українська асоціація китаєзнавців, 2012. 150 с.
5. Buzdugan Olena, Myrkovich Inna, Fogel Tetiana, Popova Oleksandra Popova, Stryga Eleonora. Development of language skills of future teachers of Chinese and Korean in the environment of university education. Special Issue 1, Experiences and Perspectives on Education from Southwest Asia to Transcontinental and Eastern European Regions. Volume 29. 2025. Pp. 1-13.

Інформаційні джерела

1. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
2. Інститут сходознавства імені А.Ю. Кримського : офіційний сайт. URL : <https://www.oriental-studies.org.ua/uk/home/>
3. AI Вивчення Мови. Етимологічний аналіз. URL : <https://talkpal.ai/uk/vocabulary/етимологічна-лексика-китайської-мов>
4. Academia Sinica Ancient Chinese Corpus. Корпус старокитайських текстів. URL : https://ancientchinese.ling.sinica.edu.tw/ASACC_version/?utm_source=chatgpt.com
5. Peking University CCL Classical Chinese Corpus. Онлайн-корпус класичної китайської мови. URL : https://corpora.oulcggc.org/corpora/zh%40ccl/ccl-classical?utm_source=chatgpt.com
6. Chinese Text Project. Великий електронний архів класичної китайської літератури: оригінальні класичні тексти. URL : https://ctext.org/tools/zh?utm_source=chatgpt.com